

szerek is számos jelentős eredményhez vezettek. Másrészt, ahogy maga is beismeri, nem teljesen világos, hogy a dinamikus rendszerek elmélete nem csak egy szép új metafora-e, hiszen általában eddig sem állította senki, hogy a tanulók közti különbségek (illetve hasonlóságok) teljesen immunisak a változásra, valamint hogy teljesen függetlenek lennének egymástól és a környezeti hatásoktól. Bár a dinamikus rendszerek elmélete valószínűleg közelebb áll a valósághoz, mint az eddigi lineáris modellek, jelenleg nem teljesen világos, hogy pontosan milyen előnyökhöz jutnak a kutatók és a nyelvtanárok, ha ezentúl differenciálegyenleteken keresztül próbálják megérteni a nyelvtanulókat mozgató erőket. Ezzel szemben üdvözlendő az a felvétel, amely szerint újra kell gondolnunk az eddig méltatlanul elhanyagolt esettanulmányok jelentőségét. Egy-egy nyelv tanulási út részletes vizsgálata valóban meglepő eredményeket hozhat.

A dinamikus rendszerek elméletét a kor nyelv tanulásban betöltött szerepének magyarázatához is előveszi a szerző a hatodik fejezetben. Összességében azonban itt is a „hagyományos” kutatási eredményekhez kell nyúlnia, hogy választ adjon az örökzöld „minél előbb, annál jobb?” kérdésre. Amint kifejti, míg anyanyelvi környezetben majdnem egyértelmű igennel felelhetünk a kérdésre, addig a kutatások tükrében például egy magyarországi angol nyelv-tanuló esetében nemcsak

hogy előnnyel nem jár, de bizonyos esetekben és az alkalmazott módszertől függően a korai kezdés kimondottan káros is lehet a végeredmény tekintetében.

Végezetül ki kell emelnem a könyv legnagyobb erényét: Dörnyei Zoltán írásaiban mindig gondosan ügyel rá, hogy az elmélet és a gyakorlat között ne hagyjon tátongó szakadékot. Ezúttal sincs ez másképp. Az utolsó fejezetben néhány mérföldkőnek számító nyelvtanítási módszer felidézése után részletesen bemutat egy pedagógiai programot, amely összhangban van a korábbi fejezetekben tárgyaltakkal. Kinek ajánlom tehát a könyvet? Minden idegen nyelvekkel foglalkozó tanulóknak, tanárjelölteknek, pedagógusoknak, kutatóknak. Hiszen melyikünket ne érdekelné egy recept a gyors és hatékony nyelv tanulásához? Ki ne örülne néhány kutatási témának? Ki ne venné szívesen, ha érthetően elmagyarázná valaki, hogy miként „láthatunk bele” egyre élesebben az emberi elme fekete dobozába? Bár Dörnyei Zoltán könyve nem fogja egy csapásra megoldani az évtizedek óta vitatott kérdéseket, de az előszóban beharangozott kalandos felfedezőútúra végén elégedetten tehetjük le a könyvet, hiszen mindenki kap valamit.

Dörnyei, Z. (2009): *The Psychology of Second Language Acquisition*. OUP, Oxford.

Ottó István

Dél-dunántúli Regionális Egészségbiztosítási Pénztár

Módszertani kézikönyv az iskolák önértékeléséhez

A könyv rendszerelméletű segítséget kíván nyújtani az iskoláknak a minőségbiztosításhoz kapcsolódó értékelés számára. A pedagógiai értékelés legtöbbek által elfogadott definícióját használja: Minden pedagógiai kategóriára és jelenségre kiterjedő, metodikailag változatos értékelés, mely a visszacsatoló mechanizmusok segítségével lehetőséget teremt az eredményesség alapján történő szabályozásra. Az értékelés lehet külső és belső. A belső egyik fontos fajtása az önértékelés. Célja: az intézményi helyzet-felmérés. Résztvevői: a teljes munkatársi kör.

A kiadvány célja, hogy „az iskola működésének tárgyi és szociális környezetét, a nevelő tevékenység koncepcióját, a pedagógiai kultúrát, azaz beállítódásokat, normákat,

a szakmai és társas viszonyokat feltáró eszközöket bemutassa.”

A teljes munkatársi kör részvétele az önértékelési folyamatban az egyik legfontosabb eleme a várható eredményességnek. Nem az igazgató egy személyben vagy egy szűk vezetőség, nem is csak egy külső szakember, hanem mindenki, akin múlik a program megvalósítása, tevélegesen részt vesz benne, vagyis minden elemét a saját bőrükön érezhetik. Ez a teljes körű részvétel a siker egyik záloga.

Az önértékelési módszerek és technikák szabadon választhatók – írja a módszertani segédlet. Ezzel az iskola sajátosságai messzemenően beépíthetők az önértékelésbe, a hangsúlyok, a prioritások az egyedi feltételekhez rendelhetők, nyilván teljes mértékben a pedagógiai program függvényében. Fontos funkciója, hogy az eredményekről és hiányosságokról diagnózist ad. Rávilágít arra, hogy koherencia van-e a feltárt tények és a pedagógiai program által meghatározott célok között.

A kötet ezt az összehasonlító, számvevői munkát szándékozik segíteni ötletekkel és módszerekkel. Előterbe kerül a minőség, ami napjainkban követelményként az élet szinte minden területét áthatja. Figyelembe veendő a mikro- és a makrokörnyezet véleménye, vagyis az iskolát nem elszigetelt intézményként, nem szent és sértetetlen tabuként kell immár kezelni, hanem olyan szolgálatként, amelynek figyelembe kell vennie az elvárásokat, és

ezeket be kell építeni a pedagógiai programokba.

Az iskolai önértékelés kiindulópontja az elfogadott, legitím pedagógiai program. Ez tartalmazza azt, hogy az iskola milyen célokat tűzött ki maga elé, az önértékelés pedig rávilágít arra, hogy ezeket mennyire eredményesen valósítja meg.

Mire kell figyelemmel lenni az iskolai önértékelés megkezdésénél?

A jelenségek egymással kölcsönhatás-

ban vannak, fontos a kiragadott részek rendszerszerű érvényesítése;

– fontos a gondos előkészítés;

– érdemes bevonni segítő külső szakembereket;

– az önértékelés diagnózis a folyamat elején, minőségbiztosítási célú az egyes szakaszok végén.

(A tapasztalatok alapján kell változtatni a tevékenységeket vagy célokat.)

A módszertani segédletként használható könyvben egy rendkívül részletes önértékelési mintát találunk. Ha az iskolák értékelését, minősítését a korábbi évtizedekben vizsgáltuk, akkor a megítélés középpontjában alapvetően az

iskola sikeressége állt, vagyis a versenyálló-jelleg, a kimenő tanulók továbbtanulási mutatói. Árnyalta a képet a tagozatok száma, a speciális, kiemelt képzési formák (például nyelvi, sport, informatikai, művészeti képzések) megléte vagy hiánya is. Nyilván ahol csak egy iskola volt, ott kevésbé jelent meg a konkurenciaharc, a nagyobb presztízssre, hírnévre, elismertségre törekvés.

A könyv rendszerelméletű segítséget kíván nyújtani az iskoláknak a minőségbiztosításhoz kapcsolódó értékelés számára. A pedagógiai értékelés legtöbbek által elfogadott definícióját használja: Minden pedagógiai kategóriára és jelenségre kiterjedő, metodikailag változatos értékelés, mely a visszacsatoló mechanizmusok segítségével lehetőséget teremt az eredményesség alapján történő szabályozásra. Az értékelés lehet külső és belső. A belső egyik fontos fajtása az önértékelés. Célja: az intézményi helyzetfelmérés. Résztvevői: a teljes munkatársi kör.

Ebben az önértékelési mintát adó könyvben megjelenik a környezettel való aktív kapcsolat. Igen jelentős eredmények tartom az iskola helyének meghatározását, vagyis hogy hol, milyen földrajzi és szociális környezetben van az intézmény (lakosság összetétele, településszerkezet stb.).

Az 1-es és a 2-es intézményértékelési modellnél jól érzékelhető az a különbség, amely feltehetően a társadalmi és szociális különbségekből adódik. Az 1-es modell egy úgynevezett elitebb iskolát, a 2-es egy hátrányos helyzetű, rossz szociális környezetű iskolát takarhat. A kötet legnagyobb részét a 4-es modell gyakorlati megvalósítása tölti ki.

Kitűnőnek, igen jól használhatónak tartom az anyagot abból a szempontból, hogy nagyon jól megtalálták az adott önértékelési területhez tartozó formákat, módszereket. Az irányítás színvonalának felméréséhez készített 15 pontból álló kérdőív áttekinthető, közérthető. Az adatok gyűjtése és elemzése igen izgalmasnak tűnt a számomra, a vizsgált mutatók orientálhatják a további módosításokat, teendőket. A pedagógiai munka tervezésével a helyzetértékelést mindenki fontosnak tartotta.

A fenntartó elvárásai mellett a szülők és a pedagógusok által preferált értékeket is messzemenően figyelembe vették. A célok

pontos megfogalmazása mellett a teljesítés kritériumai konkrétan, megfoghatóan, mérhetően jelennek meg. A pedagógusok minősítése, önértékelése és értékelése, úgy gondolom, az egyik legkényesebb terület. A pedagógus személyisége, egyénisége óriási és döntő fontosságú a nevelési, oktatási folyamatban, ezért a leghangsúlyosabb résznek tartom az ő tanító-nevelő munkájuknak, viselkedésüknek, magatartásuknak az értékelését. A kötetben található módszerek elsősorban az önértékelésre vonatkoztak. (A pedagógusok munkáját sem a gyerekek, sem a szülők egyénenként nem értékelik.) A gyerekek közérzetét viszont már vizsgálja, ami nagyon pozitív, az erre vonatkozó kérdések érthetőek, világosak, jól csoportosíthatók.

Az iskola pedagógiai programjához kapcsolódó önértékelést a demokratikus nevelés-oktatás egyik fontos szegmensének kell tekinteni, melyhez ez a könyv igen jól használható és alkalmazható módszereket kínál.

Makkai Katalin (2004): *Iskolai önértékelés – hogyan?* OKKER, Budapest.

Szakall Judit

Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ

Erőszakos könyvek, erőszakos gyerekek?

A. S. Neill két gyerekkönyvéről

Azt hiszem, ezt a könyvet először 12 éves koromban olvastam, és már akkor // is egyike volt legkedvesebb könyveimnek. [...] Most 25 évvel később is muszáj vagyok rendszeresen elolvasni. Már vagy három példányt ronggyá olvastam. Még ma is imádom ezt a történetet, és a benne rejlő humort. NAGYSZERŰ!!!” (olvasói recenzió *A zöld felhő* című Könyvről, www.amazon.de).

Mindjárt az elején le szeretném szögezni: ellene vagyok az emberek közötti

erőszaknak. Sőt hajlok arra, hogy Gandhi követője legyek és az erőszakmentességet hirdessem. Persze azt azért tudom, hogy Gandhi erőszakmentességének győzelme az angol birodalom felett annak is köszönhető volt, hogy az ellenfél, ritka kivételtől eltekintve, betartott bizonyos játékszabályokat. (1) De most térjünk rá eredeti témánkra. Vajon az erőszakos könyvek szerepet játszhatnak-e abban, hogy gyerekeink felnőttkorukra erőszakos embereké válnak? A kérdés nem légből kapott,